

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 4. Jild 4.

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

<i>Qurbonov Murodjon Dehqonboy o'g'li</i> "KASHKULI SALIMIY" ASARIDA USMONIY HUKMDORLAR TARIXINING YORITILISHI.....	12-17
<i>Ismoilova Diyoraoy Xursandjon qizi</i> AMIR NASRULLOH DIPLOMATIYASI	18-23
<i>Tursunov Farrux Fulomovich</i> ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДИДАГИ ТОЖИКЛАРГА ХОС УРФ-ОДАТ ВА МАРОСИМЛАР	24-28
<i>Usmonaliyev Isroiljon Ibrohimjon o'g'li</i> FARG'ONA VODIYSIDA "O'ZBEK" ETNONIMINING TARQALISHI	29-34
<i>Djurayev Ikrom Nematovich</i> YEVIROOSIYO SHORVADOR QABILALARINING FARG'ONA VODIYSIGA KIRIB KELISHI.....	35-40
<i>Esanova Nilufar Pulatovna</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA YENGIL SANOAT SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR	41-46
<i>Abduraхимова Сабоҳат Эргаш қизи</i> БУХОРО АМРЛИГИ ДАВРИДА ЧИРОҚЧИ ТУМАНИНИНГ ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ТАРИХИ	47-53
<i>Toshturov Shuxrat</i> MUSTAQILLIKKACHA BO'LGAN DAVRDA NAVOIY VILOYATI SANOAT KORXONALARINING EKOLOGIK MUHITGA TA'SIRI	54-60
<i>Kanimkulov Olimjon Sheraliyevich</i> AKADEMIK YAHYO G'ULOMOV FAOLIYATI HAQIDA QAYDLAR ("XORAZMNING SUG'ORILISH TARIXI" ASARI MISOLIDA).....	61-65
<i>Begniyazova Gozzal Allambergenovna</i> QORAQALPOQ XALQ ERTAKLARINING YIG'ILISHI VA NASHR QILINISHI.....	66-70

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

<i>Султонов Баходир Файзуллаевич, Тураева Гулизахро Каххоровна, Норбўтаев Бахтиёр Абдурахимович</i> СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ДОНЛИ ЭКИНЛАР ХОСИЛДОРЛИГИНИНГ 2024-2027 ЙИЛГАЧА БЎЛГАН ПРОГНОЗ ПАРАМЕТРЛАРИ.....	71-78
<i>Abdiganieva Zarapshan Salievna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA AHOLI TURMUSH DARAJASINI OSHIRISHDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	79-85
<i>Otaxonova Odinaxon Inomovna</i> QORAMOLCHILIK MAHSULOTLARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA OZUQA BAZASINI YAXSHILASHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	86-94
<i>Rahimov Oйбек Бахтиёрович</i> СУҒУРТА ХИЗМАТЛАРИ БОЗОРИДА МАРКЕТИНГ ФАОЛИЯТИНИ РЕЖАЛАШТИРИШ АСОСЛАРИ	95-99
<i>Хушмурадов Оман Намозович</i> СУВ ХЎЖАЛИГИНИ БОШҚАРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ	100-110

<i>Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Karabayev Rustam Zafarovich</i> BULUTLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BIZNES JARAYONLARNI TASHKIL ETISH YO'LLARI	111-125
<i>Фаттахова Муниса Абдухамитовна</i> ПОНЯТИЕ И ПУТИ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМ ПОРТФЕЛЕМ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ	126-133
<i>Isayev Jahongir Muzaffarovich</i> SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT TIZIMINI TA'MINLASH IQTISODIY МЕХАНИЗМНИНГ АСОСИЙ YO'NALISHI SIFATIDA	134-140
09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>Tilavova Umida Qahramonovna</i> RAQAMLI JAMIYATLAR TIZIMIDA INFORMATSION ETIKA KATEGORIYA VA ТАМОЙИЛЛАРИНИНГ АНАМИЯТИ	141-147
<i>Yulchiyev Avazbek Maxamadjonovich</i> IJTIMOIY TEXNOLOGIYALAR HAQIDAGI G'OYALARNING SHAKLLANISH EVOLYUTSIYASI	148-154
<i>Karimova Gulchexra Abdukarimovna</i> ДУНЁ ДИНЛАРИ ВА ТАЪЛИМОТЛАРДА ОТАЛИКНИ ТУШУНИШ ВА УНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ	155-163
<i>Turabova Sevara Kattaqulovna</i> ISLOM FALSAFASIDA DALILLASH VA VAHS YURITISH USULI ZAMONAVIY ARGUMENTLASH NAZARIYASI TALQINIDA	164-168
<i>Muminov Nozim Naimovich</i> THE PHENOMENOLOGICAL APPROACH IS THE KEY TO UNDERSTANDING THE SPREAD AND TRANSFORMATION OF SUFISM IN THE WEST	169-175
<i>Tursunov Muxiddin Boltaevich</i> СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ	176-180
<i>Mamarasulov Ulug'bek Umirzoqovich</i> SPORT TURLARINING FALSAFIY-ESTETIK TAHLILI	181-184
10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Исанова Феруза Тулқиновна</i> ЎЗБЕК ТИЛИДА ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ СОҲАСИГА ОИД ЛЕКСИК БИРЛИКЛАР ВА УЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ	185-191
<i>Петрухина Наталья Михайловна</i> КОРАНИЧЕСКИЕ МОТИВЫ В ТВОРЧЕСТВЕ А.С.ПУШКИНА И ЕГО СОВРЕМЕННОКОВ	192-197
<i>Исаров Оман Рисалиевич</i> ЎЗБЕК ВА ИНГЛИЗ ТИЛЛАРИДА ТАКСИС КОНВЕРБИАЛ ВЕРБАЛИЗАЦИЯСИ	198-205
<i>Родина Ирина Витальевна</i> АНТИНОМИЧЕСКАЯ ПАРА «МЕСТЬ» И «ПРОЩЕНИЕ» В ПОВЕСТИ-СКАЗКЕ Л. БОРОДИНА «ГОД ЧУДА И ПЕЧАЛИ»	206-211
<i>Ataeva Gulchekhira Bakhtiyorovna</i> THE ROLE OF IDIOMS IN ENHANCING BUSINESS COMMUNICATION: A STUDY ON THE USAGE OF IDIOMS IN BUSINESS LETTERS	212-220

<i>Erkinova Marxobo</i> ASSOTSIATIV MAYDON HOSIL QILISHDA LINGVISTIK OMILLARNING O'RNI	221-229
<i>Gulyamova Shahzoda Baxtiyor qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI MATNLARNING SINTAKTIK STRUKTURASI VA PRAGMATIK XOSLANISHI	230-234
<i>Batyrkhanova Madina Oybekovna</i> THE SOMATIC CULTURAL CODES IN THE STUDY OF ENGLISH, RUSSIAN AND UZBEK PHRASEOLOGISMS	235-244
<i>Aslonov Shahram Sherzod ugli, Saidova Marjona Abdimutal qizi</i> PECULIARITIES OF TRANSLATION OF POLITICAL TEXTS IN SIMULTANEOUS INTERPRETATION	245-250
<i>Olimova Dilafruzxon Baxtiyorjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SUBYEKTIV VAHONING IFODALANISHI	251-254
<i>Bobojonov Dilshod Jumaqul o'g'li</i> INGLIZ VA O'ZBEK GAZETA SARLAVHALARIDA PUBLISISTIK USLUB BELGILARINING NAMOYON BO'LISHI	255-260
<i>Абдуллаева Нилуфар Рамазоновна, Шаймарданова Мухлиса Усмановна</i> СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ КОНЦЕПТА “РАСТЕНИЕ” В СОПОСТАВЛЯЕМЫХ ЯЗЫКАХ	261-266
<i>Хайруллоева Сitora Lutfulloevna</i> PSYCHOLOGICAL NOVELS OF US AND THE DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGYSMS	267-272
<i>Qudratova Muxiba Kamolovna</i> “LYUIS KERROLLNING ALISA MO' JIZALAR MAMLAKATIDA ASARIDAGI HAYVON OBRAZLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI”	273-279
<i>Убоженко Анна Станиславовна</i> ОСОБЕННОСТИ ТЮРКСКИХ ЗАИМСТВОВАНИЙ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ	280-285
<i>Тухтаева Наргисхон Исамутдиновна</i> ОТРАЖЕНИЕ ДУХОВНОГО УПАДКА ОБЩЕСТВА И ЕГО ПОСЛЕДСТВИЙ В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	286-292
<i>Gulnora Xolmurodova Sattorovna, Bo'ronova Mekkamtosh Xoliqulovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK LISONIY MANZARASIDA MAQOLLARNING O'RNI	293-297
<i>Алибаева Лола Намазовна</i> ЖЕНСКИЕ ОБРАЗЫ В РАССКАЗАХ Л. ПЕТРУШЕВСКОЙ	298-303
<i>Eshqurbonova Aziza Bozor qizi</i> DIALOGIK NUTQDA SAVOLLARNING IFODALANISHI	304-308
<i>Norova Rahima Fayzulloevna</i> O'ZBEK VA INGLIZ ADABIY ERTAKCHILIGIDAGI SEHRLI VOSITALARNING QO'LLANISHIDA O'XSHASH JIHATLAR	309-316
<i>Egamberdiyeva Iroda Abdurahimovna</i> TRANSLATIONS OF HISTORICAL WORKS INTO ENGLISH	317-323
<i>Axmedova Adolat Ravshan qizi</i> GASTRANOMIYA TUSHUNCHASI HAMDA GASTRANOMIK REKLAMA MATNLARI	324-330

<i>Asqarova Madina Boymurod qizi</i> KORPUS LINGVISTIKASIDA MATN ANNOTATSIYASINING LINGVISTIK MUAMMOLARI	331-334
--	---------

<i>Калниязов Есемурат Шамшетович</i> ГОСТЕВОЙ ЭТИКЕТ И СИСТЕМА ЦЕННОСТЕЙ	335-342
---	---------

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

<i>Bahodir To'raev</i> HUQUQIY MADANIYAT VA HUQUQIY TARBIYANING DEMOKRATIK DAVLAT RIVOJLANISHIDAGI ROLI	343-351
---	---------

<i>Турсоатов Содиқ</i> РАҒБАТЛАНТИРУВЧИ ҲУҚУҚИЙ СИЁСАТ ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ МАЗМУН-МОҲИЯТИ	352-357
--	---------

<i>Хидиров Фурқат Шукуруллаевич</i> МАҲАЛЛА ҲУҚУҚ-ТАРТИБОТ МАСКАНИ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТАРТИБИНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ	358-363
---	---------

<i>Рахимбаев Уткир Файзуллаевич</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ КРИТЕРИЕВ ОЦЕНКИ ИНФРАСТРУКТУРЫ И СЕРВИСА ДЛЯ ТУРИСТОВ	364-372
---	---------

<i>Турсынбаев Азизбек Халмурзаевич</i> МЕЖВЕДОМСТВЕННОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ КАК СПОСОБ РЕАЛИЗАЦИИ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ	373-377
--	---------

<i>Yakubov Abduraxmon Turayevich</i> ТА'ЛИМ HUQUQINING HUQUQIY SAVODXONLIKNI AMALGA OSHIRISHDAGI O'RNI	378-382
---	---------

<i>Rasulov Salimbek Baxtiyor o'gli</i> YEVROPA KENGASHINING KORRUPSIYA UCHUN JINOIY JAVOBGARLIK BO'YICHA KONVENSIYASI – KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHNING ZAMONAVIY XALQARO HUQUQIY ASOSLARIDAN BIRI SIFATIDA	383-387
---	---------

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

<i>Хайров Расим Золимхон угли</i> АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА	388-395
--	---------

<i>To'rayev Panji To'xtayevich</i> OLIY TA'LIM MUASSASASIDA KURASHCHILARNI PSIXOLOGIK JIHATDAN TAYYORLASH	396-400
---	---------

<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna</i> TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHDA IJTIMOIIY FAOLLIKNING AHAMIYATI	401-406
--	---------

<i>Yuldasheva Sayyora Aliaskarovna</i> TA'LIM TIZIMIDA INGLIZ TILINI INTEGRATSION O'QITISH	407-411
---	---------

<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> SPORT MASHG'ULOTLARI JARAYONIDA PEDAGOGIK NAZORATNING AHAMIYATI	412-418
---	---------

<i>Абдувахобов Искандер, Гизатулина Ольга Ивановна</i> ОРГАНИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В СМЕШАННЫХ СРЕДАХ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ВУЗА	419-426
<i>Назарова Озода Шавкатовна</i> СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ	427-432
<i>Pirnazarova Sevara Doniyor qizi</i> OLIQ O'QUV YURLARIDA XORIJIY TILNI O'QITISHDA O'YIN USULLARINI QO'LLASH	433-438
<i>Ko'ziyeva Gulnoza Maxamadaliyevna</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK SALOHİYATINI OSHIRISH METODIKASI	439-444
<i>Умирзокова Сурайё</i> ТАЛАБАЛАРИНИНГ КИНЕТИК ИНТЕЛЛЕКТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАР ТАЖРИБАСИ	445-451
<i>Olimova Nigora</i> MUVAFFAQIYATLI O'RGANISHDA SINFINI BOSHQARISH KO'NIKALARINING AHAMIYATI	452-463
<i>Nabiyeva Firuza Odil qizi</i> “ELEKTROMAGNETIZM” BO'LIMINI O'QITISHDA AMALIY MASHG'ULOTLARNING AHAMIYATI	464-471
<i>Sobirova Oygul Alimovna</i> BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHILARIDA METODIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING MAVJUD HOLATINI TAHLILYIY VAHOLASH	472-479
<i>Shermatov G'ulom Kaxxorovich</i> IMPROVING THE TECHNIQUE OF BADMINTON SPORTS TRAINING	480-486
<i>Shamirzayeva Zarifa Xudoyorovna</i> TALABALARDA KASBIY KO'NIKALARNI SHAKLLANISHIDA MIKROTA'LIM O'QITISH TEKNOLOGIYASINING SAMARALI JIHATLARI	487-492
<i>Ziyadullayeva Dilafruz Xudayberdiyevna</i> O'SMIRLARDA YETAKCHILIK XUSUSIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETINSIYAVIY FAOLIYATNING PEDAGOGIK ASOSLARI	493-498
<i>Muydinov Firuzjon Farxodjonovich</i> TIBBIY TA'LIM TALABALARIDA MEDIAKOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	499-505
<i>Egamberdiyeva Feruza Abdimannonovna</i> MULTIMEDIA TEKNOLOGIYALARIGA ASOSLANGAN DASTURIY TA'MINOTNI LOYIHALASH	506-510
<i>Худойбердиева Дурдона Баходир қизи</i> ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ОБУЧЕНИЯ В РАБОТЕ С ОДАРЕННЫМИ ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	511-516
<i>Курбонов Дониёрбек Кахрамонович</i> ОБУЧЕНИЕ ПОЭЗИИ С ПРИМЕНЕНИЕМ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ	517-524

Shamsiddinov G'iyos Xusniddin o'g'li, Jurayeva Feruza Baxtiyor qizi

IQTISODIYOT YO'NALISHI TALABALARIGA EKONOMETRIKA FANINI O'TISHNING

INTERAKTIV USULLARI 525-532

Эрназаров Алишер Эргашевич, Бекмурадов Зариф Хуррамович

ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МОДУЛЛИ ВА ЛОЙИҲАЛАШТИРИЛГАН ТУРЛАРИ ҲАМДА

АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ 533-539

Qudratova Muxiba Kamolovna
Buxoro davlat pedagogika Instituti,
Xorijiy tillar kafedrası o'qituvchisi
Email: qudratovamuxiba@buxdpi.uz

**“LYUIS KERROLLNING ALISA MO' JIZALAR MAMLAKATIDA ASARIDAGI HAYVON
OBRAZLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI”**

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'zining hayvonlarni g'ayrioddiy tarzda tasvirlay olgan hamda ijodining o'ziga xos uslubini ko'rsata olgan Lewis Carrollning “Alisa mo'jizalar mamlakatida” asari hayvonlarning o'ziga xos jihatlari va ularning o'ziga xos ramziy ma'nolarni ifodalashi misollar yordamida ifodalab berilgan. Shuningdek, Lyuis Kerroll o'zining “Alisa mo'jizalar mamlakatida” nomli ertagida Alisaning mo'jizalar mamlakati bo'ylab sayohati davomida duch kelgan antropomorfizatsiya qilingan hayvonlarning o'ziga xos jihati haqida so'z yuritamiz.

Kalit so'zlar: antropomorfizatsiya, shaxslashtirish, balog'atga yetish, bolalik, o'spirin, xushmuomalalik, metafora, alogizm, frazeologik burilishlar.

Kudratova Mukhiba Kamolovna
Bukhara State Pedagogical Institute,
Teacher of the Department of Foreign Languages
Email: qudratovamukhiba@buxdpi.uz

“CHARACTERISTICS OF ANIMALS IN LEWIS CARROLL'S ALICE IN WONDERLAND”

Abstract. In this article, Lewis Carroll, who was able to describe animals in an unusual way and show his unique style of work, “Alice in Wonderland” shows the unique aspects of animals and their unique symbolic meanings. Also, Lewis Carroll in his tale “Alice in Wonderland” talked about the unique aspect of the anthropomorphized animals that Alice encountered during her journey through Wonderland.

Keywords: anthropomorphization, personification, puberty, childhood, adolescence, politeness, metaphor, alogism, phraseological turns.

Кудратова Мухиба Камоловна
Бухарский государственный педагогический институт,
Преподаватель кафедры иностранных языков
Электронная почта: qudratovamukhiba@buxdpi.uz

«ХАРАКТЕРИСТИКА ЖИВОТНЫХ В АЛИСЕ В СТРАНЕ ЧУДЕС» ЛЬЮИСА КЭРОЛЛА»

Аннотация. В этой статье Льюис Кэрролл, сумевший необычно описать животных и показать свой уникальный стиль работы «Алиса в стране чудес», показывает уникальные стороны животных и их уникальные символические значения. Также Льюис Кэрролл в своей сказке «Алиса в стране чудес» рассказал об уникальном аспекте антропоморфизированных животных, с которыми Алиса столкнулась во время своего путешествия по стране чудес.

Ключевые слова: антропоморфизация, персонификация, половое созревание, детство, юность, вежливость, метафора, алогизм, фразеологические обороты.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I4Y2024N39>

Kirish. Bugungi globallashuv davrida jahon adabiyoti namunalarini o'rganish, ulardagi ma'naviy va milliy xususiyatlarni tadqiq qilish, badiiy asar tilini, uslubi va yozuvchi mahoratini ilmiy jihatdan yoritish va badiiy adabiyotning yuksak san'at namunasi darajasiga olib chiqadigan omillarini ilmiy jihatdan asoslash muhim ahamiyat kasb etib kelmoqda. Hayvonlar tasvirlarining ishlashi turli davrlarda turli janrlarda namoyon bo'ladi. Bugungi kunda jahon adabiyotshunosligida bolalar adabiyoti va bolalar adabiyotida hayvonlar obrazining ta'limiy-tarbiyaviy ahamiyati, xususan, ingliz bolalar adabiyotida uning o'rni va rolini aniqlash, ularni turli janr shakllarida yaratish usullarini tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etmoqda. [8,165] Antropomorfizm — bu insoniy xususiyatlar yoki xatti-harakatlarning insoniy bo'lmagan mavjudotlarga, shu jumladan hayvonlarga tegishli bo'lishidir. [5,2]

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Ingliz va boshqa xorijiy tillarda hamda rus adabiyotshunosligida ingliz bolalar adabiyotida hayvonlar obrazi mavzusida bir qancha tadqiqotlar olib borilgan. Shuningdek, hayvoniy ertaklardagi nutq xatti-harakatlarining lingvistik va stilistik o'ziga xosligi Grishuchkova I.B. tomonidan o'rganilgan bo'lsa, Naima Azmiy bolalar adabiyotida hayvonlar va uning xususiyatlari kabi tadqiqotlarda o'z aksini topgan. Tadqiqotning mavzusini yoritishda qiyosiy, analitik, adabiy tahlil, tavsifiy kabi metodlardan foydalanildi.

Muhokama va natijalar. Hayvonlar tasvirlarining ishlashi turli davrlarda turli janrlarda namoyon bo'ladi. Bugungi kunda jahon adabiyotshunosligida bolalar adabiyoti va bolalar adabiyotida hayvonlar obrazining ta'limiy-tarbiyaviy ahamiyati, xususan, ingliz bolalar adabiyotida uning o'rni va rolini aniqlash, ularni turli janr shakllarida yaratish usullarini tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Lyuis Kerol o'zining "Alisa mo'jizalar mamlakatida" nomli ertagida Alisaning mo'jizalar mamlakati bo'ylab sayohatini taqdim etadi. Bu mo'jizalar mamlakati bosh qahramon Alisaning ko'zlari bilan ko'rilgan va boshdan kechirilgan uchinchi shaxs hikoyasidir. Hikoya Viktoriya davrining o'rtalarida, qirolicha Viktoriya hukmronligi davrida sodir bo'lganligi bilan ahamiyatlidir.[4,210] Bu Alisa ismli qiz haqida bolalar uchun fantastik kitob bo'lib, singlisi unga kitob o'qiyotganda ko'rgan Oq quyoning orqasidan ergashmoqchi bo'lganligi sababli mo'jizalar mamlakatiga tushib qolishi haqida hikoya qiladi. Ushbu uchrashuv bilan uning ajoyib sayohati boshlanadi. U yerda u juda ko'p g'alati va "aqldan ozgan" belgilarni uchratadi va u ba'zi ichimliklar yeyish yoki ichish orqali hajmini bir necha marta o'zgartiradi. Ushbu ertakdagi hayvon qahramonlari antropomorfizatsiya qilingan, bu esa hikoyani yanada qiziqarli va g'aroyib bo'lishiga olib keladi. Antropomorfizm, ya'ni "hayvonlarni", xudolarni, narsalarni tashqi ko'rinishi, xarakteri yoki xulq-atvoriga ko'ra insonga o'xshatib ko'rsatish yoki ularga muomala qilish bolalar adabiyotida, fantastik kitoblarda, eng muhimi, ertaklarda, juda keng tarqalgan. [6,3] Ammo ta'kidlash joizki, antropomorfizmni personifikatsiya qilishdan ehtiyot bo'lish kerak. Aslini olganda, shaxslashtirish narsaga yoki hayvonga insoniy xususiyatlar va his-tuyg'ularni berishdir, lekin shaxslashtirilgan hayvon (yoki obyekt) xuddi inson kabi harakat qiladi va u odamga o'xshaydi. Biroq, antropomorfizm hayvonlar yoki narsalarni inson sifatida tasvirlaydi. [7,9] Shuning uchun, kitobxon shaxs sifatida tasvirlangan hayvonni odam sifatida ko'rmaydi. Kitobni o'qiyotganda, odam o'zidan hayvon qahramonlari kim, ular nimani anglatadi va qahramonga qanday ta'sir qiladi, deb so'rashi mumkin. Har bir obyekt va xususiyat ma'lum bir ramziylikni

aks ettiradi. Shunday qilib, ushbu qismda to'rtta asosiy hayvon qahramonlari ya'ni Oq quyon, Cheshir mushugi, Tirtil batafsil tahlil qilinadi.

Oq quyon: (The White Rabbit). Bosh qahramon birinchi bo'limda Oq quyon bilan uchrashadi va u asarda eng muhim hayvon qahramon hisoblanadi. Oq quyon Alisaning mo'jizalar mamlakatiga tushib qolishiga sababchi bo'lgan qahramondir. Qiziquvchanligi tufayli Alisa quyoning orqasidan ergashib, quyon teshigiga tushib qoladi. Alisa mo'jizalar mamlakatiga kelganida, Oq quyon yo'qoladi. Uning odam kiyimini kiygan hayvon ekanligi uning e'tiborini tortdi. Bundan tashqari, uning shaxsiyati ancha tajovuzkor va qo'pol va u doimo asabiy. Iyerarxiya mo'jizalar mamlakatida hal qiluvchi ahamiyatga ega, Oq quyon Alisaga nisbatan shafqatsizlarcha munosabatda bo'ladi. Ammo bunday qo'pol xatti-harakatlarning sabablaridan biri u malikadan qo'rqishidir. U ko'p odamlarga qilganidek, uning boshini kesishini xohlamaydi. Hikoyada birozdand so'ng kitobxon u Qirol va Qalblar malikasi uchun ishlayotganini bilishadi, chunki u ularning xizmatkori. Bu xususiyatlarning barchasi uning antropomorfizlangan quyon ekanligini ko'rsatadi. U "pushti ko'zli oq quyon" bo'lgani uchun uni Oq quyon deb atashadi. Uning insoniy xislatlari shundaki, u kamon kiygan va cho'ntagida saqlaydigan soati bor. Bu soatni diqqat bilan ko'rib chiqish qiziq bo'lishi mumkin, chunki u ehtimol yunon xudosi Kronos vaqt xudosi, hamda kun va tunning o'n ikki soatini ifodalovchi timsoli bo'lishi mumkin. U hech qanday uzilishlarsiz o'tadigan chiziqli vaqtni, hamma joyda mavjud bo'lgan vaqtni bildiradi. Bu uch qismga bo'lingan xronologik vaqt: o'tmish, hozir va kelajak. Asarda keltirilgan Oq quyon vaqt ramzi hisoblanadi. Alisa hech qachon quyonna aslida quyon timsolida vaqtni ushlay olmasligiga ishora qilinadi. Asarda quyon qum soati bilan tasvirlangan. Qum soati uning eng ustun elementi hisoblanadi, chunki u quyoning o'zi bilan birga vaqtni anglatadi. Vaqtni ifodalovchi ko'plab belgilar vaqtni ifodalovchi obyektga ega, masalan, Oq quyon soati. Bundan tashqari, bu xudoning yana bir timsoli vaqtning parvozidir. Vaqt chiziqli bo'lishi mumkin, lekin ko'pchilik uchun u juda tez o'tadi. Ular o'z hayotlarining qisqa vaqt ichida o'tayotganini ko'rishadi va vaqt har bir tirik mavjudotni hech kimni ayamasdan, hatto har bir tirik mavjudotning o'z umriga ega ekanligini ta'kidlaydi. Shunday qilib, Oq quyon Alisaning vaqtini ta'kidlaydi. U ulg'ayib, borgan sari yetuklashib boraveradi. U balog'at yoshiga kirgan ko'plab bolalar va o'smirlar singari hafsalasi pir bo'ladi va o'ziga ishonmaydi. U kattalar kabi muammolarga duch kelmasdan, abadiy bola bo'lib qolishni xohlaydi. Uning uchun vaqt juda sekin o'tayotganday tuyulganda, Oq quyon paydo bo'ldi. Alisa unga ergashganidan keyin uning uchun butunlay yangi dunyo ochiladi. U yerda u hayotning juda ko'p turli tomonlarini, masalan, balog'atga yetish, hayotni tushunish, va o'zini qabul qilishni o'rganadi. Oq quyon oddiy dunyoda Alisani o'rab turgan kattalarning tasviri ham bo'lishi mumkin. Alisaga ularning hammasi shoshayotgandek tuyuladi va unga g'amxo'rlik qilishga vaqtlari yo'q. Alisa uchun katta bo'lish juda zerikarli bo'lib tuyuladi, chunki vaqt ular uchun juda tez o'tadi. Shuning uchun ular hayotning asosiy qismlariga, masalan, oilasiga g'amxo'rlik qilmaydilar. Ularning yomon odatlari bor, masalan, Oq quyonga o'xshab o'z vaqtida kelgan-kelmaganligini bilish uchun doimo soatga qarashadi. Alisa ota-onasi uning atrofida ko'proq bo'lishini va faqat kattalar tushunadigan mavzularni, masalan, balog'atga yetishishini tushunishga yordam berishini xohlardi. Shuning uchun ham, Oq quyoning oq mo'ynasi Alisaning begunohligi va pokligining ramzi sifatida ifodalangan. U hali ham bola, lekin u asta-sekin balog'atga yetib bormoqda, bu Alisaning doimiy o'lchamlari bilan namoyon bo'ladi. Yana bir muhim jihat shundaki, u buni xohlamasa va unga hech qachon yordam bermasa ham, Oq

quyonni Alisaning yo'l boshchisi sifatida ko'rish mumkin. U beixtiyor Alisani mo'jizalar mamlakati, uyi va hovlisi orqali boshqaradi. Asar yakunida unning tushi nihoyasiga yetadi. Shunday qilib, Oq quyon Alisa sayohati davomida uchrashadigan barcha qahramonlar orasidagi bog'lovchidir.[2,110] Agar u yerda Oq quyon bo'lmaganida, u hatto mo'jizalar mamlakatida ham bo'lmas edi. Shuningdek, u Mo'jizalar mamlakatining boshqa qahramonlari bilan juda ko'p muloqotga ega. Qirolicha sudida sud jarayoni bo'lib o'tganda, u xabarchi sifatida namoyon bo'ladi. U guvohlar bilan bevosita muloqot qilmaydi, chunki uning roli ular bilan hech qanday munosabatda bo'lishni talab qilmaydi. Natijada, u boshqa asosiy hayvon nomlari bilan hech qanday aloqasi yo'q ekanligini namoyon qiladi. Ertakdagi uning uchun shug'ullanishi kerak bo'lgan yagona shaxs qirolichadir.

Cheshir mushuki: (The Cheshire cat). Alisa o'zi olib yurgan kichkina cho'chqani tushirgandan so'ng, Cheshir mushukni uchratadi. Cheshir mushuk daraxt shoxiga o'tirib, unga qarab, jilmayib turadi. Dastlab, Alisa bu mushukni ko'rib hayron bo'ladi, u daraxtdan jilmaygan mushukni topishni o'ylamaydi. U juda uzun tirnoqli va juda ko'p tishli mushuk edi. Alisa uyatchan, adashgan va qo'rqinchli mushukni ko'rib hayron bo'lib, avvaliga "Cheshir pussi" deb chaqiradi va undan qaysi yo'l bilan borishini so'raydi. Alisa unga ba'zi savollar berganida, u savollariga to'g'ridan-to'g'ri javob bermaydi. Ammo mushuk bosh qahramonga atrofi va mo'jizalar mamlakati haqida ko'p narsalarni biladiganga o'xshab ko'rinadi. U hatto Alisaga qaytish yo'lini topishga yordam beradi va uni aqldan ozgan shapkacha choyxonasiga olib boradi. U juda foydali bo'lgani uchun, Cheshire mushukini Alisaning yo'l boshchilaridan biri deb hisoblash mumkin. Avvaliga Alisa va kitobxonni Cheshir mushuki va uning arvohi bor degan o'y-fikr qo'rqitishi mumkin edi. Biroq, mushuk foydali bo'lgani uchun Alisa unga do'stdek munosabatda bo'ladi. Garchi u o'zining tashqi ko'rinishi va g'oyib bo'lish kuchi tufayli tahdidli ko'rinsa ham, u Alisaning eng qimmatli do'sti bo'lgan qahramondir. Alisaning unga bo'lgan bunday ishonchini, mushuk unga Dina nomli mushugini eslatishi bilan izohlash mumkin. Bundan tashqari, u aslida ismga ega bo'lgan kam sonli qahramonlardan biri bo'lib, bu uning hikoyada tegishli rol o'ynashini ta'kidlaydi. Uning Alisaning savollariga javob berish usuli uning atrofida chalkashliklarni keltirib chiqarishni yaxshi ko'radigan qahramon ekanligini ko'rsatishi mumkin. Uning g'oyib bo'lish va qayta paydo bo'lish gobiliyati ham atrofda odamlarga qandaydir shubha uyg'otishi mumkinligidan dalolat beradi. Bu qahramon atrofida bu doimiy chalkashlik Wonderland jinniligining allegoriyasi bo'lishi mumkinligini ko'rsatish mumkin: Cheshire mushugi Mo'jizalar mamlakati bilan juda ko'p muloqot qiladi, chunki u g'oyib bo'ladi va hamma joyda paydo bo'ladi va uning yashash uchun aniq joyi yo'qdek tuyuladi. U faqat mo'jizalar landshafti bilan muloqot qiladi va uning har bir burchagini biladiganga o'xshaydi. Hikoya orqali u Alisa bilan bo'lgan yana bir muloqotdir va u hatto uni "aqldan ozgan choy" partiyasiga olib boradi. U faqat Alisa bilan qiziqqanga o'xshaydi, chunki mushuk unga rahbarlik qilishni xohlaydi. Bundan tashqari, u boshqa hayvonlarning qahramonlari bilan hech qanday aloqaga ega emas. Mo'jizalar mamlakatida ko'plab boshqa mavjudotlardan farqli o'laroq, Cheshir mushugi qiyinchilikda jasorat va xotirjamlikni namoyish etadi. Uning mo'jizalar mamlakatini chuqur tushunishi uni qiyin, tahdidli, va oldindan aytib bo'lmaydigan vaziyatlarda omon qolishi va rivojlanish uslublari bilan jihazlanadi.

Tirtil (The Caterpillar). Alisa qo'ziqorin tepasida o'tirgan va katta tamaki chekayotgan ko'k tirtilni uchratib, u normal odam bo'yi o'sishi uchun nima yeyishi mumkinligi haqida o'zidan savol berar ekan: "Tepasida o'tirgan katta ko'k tirtil qo'llarini buklagancha, jimgina uzun kalyan

chekardi.” Uning bo‘yi uch dyumga yetadi va kalyan ta'siridan uyqusiragan ovozi bor. Alisa u bilan birinchi marta uchrashib gaplashganda, uning charchagan munosabati uni osongina bezovta qiladi. U Alisa bilan suhbatlashish uchun vaqt ajratadi va unga savollar berganida, u bilan to‘g‘ridan-to‘g‘ri gaplashadi. Bunga javob berish juda qiyin, masalan, “Sen kimsan”. U o‘zining kimligini bilish uchun bu savol bilan kurashmoqda, chunki u o‘zini yo‘qotganga o‘xshardi. Bu balog‘at yoshiga kirgan ko‘plab bolalar uchun keng tarqalgan muammodir. Ular asta-sekin o‘tib bormoqda va o‘zlarining kimligini bilishmaydi, shuning uchun ular o‘zlarining kimligini qidira boshlaydilar. Qiziqarli nazariyalardan biri shundaki, u tirtil bilan uchrashganida, u endigina balog‘atga yetgan edi. Aksariyat o‘smirlar singari, u ham jismoniy o‘zgarishlardan va endi o‘zini kimligini bilmaslikdan qo‘rqadi. Bu balog‘at yoshiga kirgan bola boshdan kechirishi mumkin bo‘lgan xarakterli tuyg‘ulardir. U Alisaga o‘lchamlarni o‘zgartirishni o‘rgatish uchun vaqt ajratishi uning bu mavzu haqida ko‘p narsani bilishini anglatadi, chunki u o‘zi keyinchalik kapalakka aylanadi, bu jarayon ham o‘lchamning o‘zgarishi shaklidir. Bu uning evolyutsiyasi va u o‘lchamini o‘zgartirish ham ijobiy tajriba bo‘lishi mumkinligini tushunishini xohlaydi, chunki bu qoniqarli natijaga olib kelishi mumkin. Bu asardagi va Caterpillardagi o‘zgarishlar Alisaning ulg‘ayib, asta-sekin balog‘atga yetishini anglatadi. Alisa doimiy ravishda o‘lchamini o‘zgartirishdan qo‘rqadi va har doim qilmoqchi bo‘lgan harakatlar uchun juda katta yoki juda kichiklik qiladi. Ammo aynan mana shu hayvon qahramon tufayli o‘z hajmini o‘zgartirishni nazorat qiladi. Alisa mo‘jizalar mamlakatidagi ko‘plab hayvonlar qahramonlari singari, ham antropomorfizlangan, ammo u har qanday oddiy odamdan farqli o‘laroq nomiga ega emas. Bundan tashqari, u va boshqa belgilar o‘rtasida hech qanday o‘zaro ta’siri yoq, chunki u faqat asarning to‘rtinchi va beshinchi boblarida namoyon bo‘ladi.[3,509] Ushbu asosiy qahramon hayvonlarni tahlil qilganimizda, asarda Mo‘jizalar mamlakati hamma aqldan ozgan va chalkashlik hukm suradigan joy sifatida namoyon bo‘ladi. Hayvon qahramonlarining o‘ziga xos maqsadi bor va ularning aksariyati Alisaga o‘tib borayotganini va balog‘atga yetishishini tushunishga yordam berishini ko‘rish mumkin. U tirtil (Caterpillar) bilan uchrashganda, Alisa hali kim ekanligini anglamaganini tushunib yetadi. Aynan o‘sha paytda u balog‘atga yetgan o‘smir bo‘la boshlagan bola kabi o‘zligini yo‘qotadi. Aslini olganda tirtil (caterpillar) uning uchun muhim qo‘llanma sifatida rol o‘ynaydi. Chunki u evolyutsiyani boshdan kechirish mutlaqo normal holat ekanligini tushuntiradi. Ammo eng ajralmas qahramon bu uni mo‘jizalar mamlakati orqali olib boradigan Oq quyon. Oq quyon vaqtni, kattalarni hamda poklik ramzini anglatadi. U hikoya uchun juda muhim qahramon, chunki u Alisaning mo‘jizalar mamlakati bo‘ylab asosiy yo‘lboshchisidir. Asardagi Alisaning g‘aroyibotlar mamlakatidagi sayohat u bilan boshlanadi va aynan mana shu qahramon Oq quyon bilan tugaydi. Bundan tashqari, Cheshir mushuk Alisa bilan juda yaxshi munosabatda bo‘lgan qahramon. Bunga uning o‘z mushugi Dinani yaxshi ko‘rganligi bilan bog‘liqligini anglash mumkin. U shuningdek, mo‘jizalar mamlakatida mavjud bo‘lgan jinnilikni qo‘llab-quvvatlaydigan qahramondir. Bundan tashqari, Mart quyoni ham asarda o‘z ahamiyatiga ega qahramon. Chunki u Alisaga ingliz tilidagi grammatik jihatdan to‘g‘ri jumla qanchalik qimmatli ekanligini, har bir jumlaning ma’nosi qanchalik qimmatli ekanligini, har bir jumlaning ma’nosi qanchalik muhimligini va to‘g‘ri so‘z tartibi qanchalik ahamiyat kasb etishini anglatadi. Asarda har bir hayvon qahramoni Alisa uchun ta’sirchan qo‘llanma vazifasini bajaradi. Asardagi hayvonlarning barchasi Alisaning o‘shishiga va o‘zi va mo‘jizalar mamlakati haqida ko‘p narsalarni tushunishga yordam beradi. Oq quyon va Cheshir mushugidan tashqari,

hayvonlarning barchasi asosan o'z joylarida qolishadi va ular atrofida sodir bo'layotgan voqealarga ahamiyat bermasdan, o'zlarining "dunyosida" qolishadi. Afsuski, hikoyaning aniq ma'nosi va har bir qahramonning aniq ramziyligi haqidagi ko'plab savollarga javob topa olmasakda, bu Alisaning mo'jizalar mamlakatidagi eng sirli bolalar kitoblaridan biri ekanligini inkor etib bo'lmaydigan haqiqatdir. Adabiyotshunoslarning fikricha, Caterpillar qo'ziqorini turli xil g'oyalarni anglatadi. Ba'zi talqinlarga ko'ra, qo'ziqorin – o'zining kattaligi, shakli va Alisaning hayotida mavjudligi tufayli — jinsiy quvvatni anglatadi. Boshqa talqinlar qo'ziqorinning Alisaning tanasiga ta'sirini muhokama qiladi. Alisa qo'ziqorinning ba'zi qismlarini iste'mol qilganda, u shunchalik katta bo'lib o'sadiki, uning bo'yni daraxtlar ustida cho'ziladi. Qo'ziqorinning boshqa qismlari uning asl hajmining bir qismiga qisqarishiga olib keladi. Qo'ziqorinni iste'mol qilgandan keyin Alisaning tanadagi o'zgarishlari balog'atga etish davrining boshlanishiga parallel. Umuman olganda, Caterpillar qo'ziqorini Alisaning bolalikdan o'spiringacha, soddalikdan aqlligacha va mo'jizalar mamlakatiga kirishi uchun moslashuvchan bo'lmagandan moslashishga qadar kamolotga erishishdan dalolat beradi. Xushmuomalalik (Viktoriya davridagi ingliz qizlarining eng yuqori fazilati) vaqti-vaqti bilan Alisani yo'qotadi va qiziquvchanlik aql bovar qilmaydigan oqibatlarga olib keladi. Uning xulosalarining deyarli hech biri u uchrashgan g'alati qahramonlarning shafqatsiz mantig'i sinovidan o'tmaydi. Sichqoncha, Oq quyon, Moviy tirtil, Qirolicha, Humpty Dumpty, Cheshire Cat, March Hare, Hatter, Quasi Turtle va boshqa belgilarning har biri qizdan tilning ozgina siljishi, tilning noto'g'riligi haqida qattiq so'raydi. Ular qizga har bir iboraning tom ma'nosini tushunishga majbur qiladi. Siz, masalan, *"vaqtni behuda sarflashingiz"*, *"vaqtni o'ldirishingiz mumkin yoki u bilan do'stlashishingiz mumkin"*, *"keyin ertalab soat to'qqizdan keyin, darslarga borish kerak bo'lganda, darhol bir yarim bo'ladi – tushlik"*. [1,14] Biroq, bunday mantiqiy xulosalar bilan, "Mo'jizalar mamlakati" va "Ko'zoynak orqali" filmlarining barcha qahramonlari telba va esankiragan xulq-atvori va nutqlari bilan ular bema'nilik va safsatalarga qarshi dunyoni yaratadilar. Bu dunyoda Alisa kezib yuradi. U ba'zida aqldan ozgan qahramonlarni chaqirishga harakat qiladi, lekin uning urinishlari bu ostin-ustun dunyoda mavhumliklarni yanada kuchaytiradi. Kerol ertagining qahramoni ingliz. Uning ijodiy usulining zamirida so'z o'yini yotadi. Qahramonlar qayta tiklangan metaforalar, alogizmlar, frazeologik burilishlar, maqollar Alisani o'rab olishadi, uni bezovta qiladilar, g'alati savollar berishadi, unga o'z joyidan tilning o'ziga xos mantig'iga muvofiq ravishda o'z joyidan javob berishadi. Kerolning telba, xayoliy qahramonlari ingliz folklorining qahramonlari bilan bevosita bog'liq bo'lib, karnaval va qo'g'irchoq teatri xalq madaniyatiga borib taqaladi. Harakatning dinamikasi va dolzarbligi asosan dialoglar orqali beriladi. Kerol personajlarni, landshaftlarni, manzarani deyarli tasvirlamaydi. Butun bu mantiqsiz dunyo va uning qahramonlari obrazlari asarda duelga o'xshash dialoglarda namoyon bo'ladi.

Xulosa. Xulosa qilishimiz mumkinki, Elisning mo'izalar mamlakatidagi sarguzashtlarida hayvon qahramonlar juda g'alati. Lyuis Kerrollning Elisning mo'jizalar mamlakatining sarguzashtlaridagi hayvon qahramonlari an'anaviy ertaklardagi hayvonlar qahramonlariga bo'ysunmaydi. Elisdagi hayvonlar u yaratgan ertaklar olamiga yo'l ko'rsatish o'rniga u bilan bahslashadi, chalg'itadi va uni xafa qilishi mumkin bo'lgan voqealarni aytib beradi. Bundan tashqari, ular juda g'alati xatti-harakatlarga ega qahramonlar sifatida tasvirlangan. Bu Lyuis Kerol ijodining o'ziga xos uslubi namoyon etadi, chunki u hayvonlarni g'ayrioddiy tarzda tasvirlaydi. Misol uchun buni Cheshire Mushukning jasadi g'oyib bo'lishi, biroq yuzi g'oyib

bo'lmay turishi, da ko'rish mumkin. Lyuis Kerroll har kimning o'z nuqtai nazari borligini ko'rsatdi. Lyuis Kerroll barcha tomoshabinlarga o'z farzandlari katta yoshdagi ko'plab muammolarni ko'rishga tayyor bo'lishlari uchun shoshilinch xabar berayotgandek tasvirlanadi. Hayvonlarning adabiy qahramonga aylanib, turli obrazlarda namoyon bo'lishini Lyuis Kerolning "Alisa mo'jizalar mamlakatida" asarini tahlil qilish jarayonida guvohi bo'ldik. Va shundan so'ng, adabiyotda hayvonlarning tasviri masalasi XIX asrning ikkinchi yarmida eng faol o'rganila boshlanganligini xulosa qilish mumkin. Elisning mo'jizalar mamlakatidagi uchrashuvlari tartibsiz. Shubhasiz, Elisning boshidan kechirganlarini dahshatli tush sifatida tasvirlash mumkin. Eng muhimi, Lyuis Kerrollning satira va simvolizmdan foydalanishi Elis mo'jizalar mamlakatida mazmunli eslatma beradi. Mo'jizalar mamlakatida qo'llaniladigan barcha turli belgilar yashirin darsni tashkil qilish uchun birlashadi. Lyuis Kerroll quyvon teshigidan foydalanadi, o'sib boradi va kichrayadi, o'zini qahramonlar va Elisning o'zini ramz sifatida tanlaydi. "Haqiqiy dunyoda" bo'lgani kabi, mo'jizalar mamlakatidagi yagona ma'lum qonunlar tartibsizlikdir. Lyuis Kerrollning Alisaning mo'jizalar mamlakatidagi sarguzashtlari romani bolalar adabiyotidagi hayvonlarning rolini va siyosiy sohadagi muqobil subyektivlikni qayta ko'rib chiqadi. Bolalarni liberal mafkuraga moslashishga o'rgatish o'rniga, Kerrollning noan'anaviy hayvonlari Elisni liberal subyektivlikni yo'q qilishga va muqobil subyektivliklarning siyosiy salohiyatini qadrlashga o'rgatadi.

Adabiyotlar/Литература/ References:

1. Lewis Carroll, "Alice's Adventures in Wonderland" and "Through the Looking-glass", ed. Hugh Haughton (1998), 288.
2. Lewis Carroll, *Alice's Adventures in Wonderland and Through the Looking-glass*, ed. Hugh Haughton (1982), 278.
3. Richard Morton, "Alice's Adventures in Wonderland" and "Through the Looking-Glass. Elementary English (1960), 513.
4. Harrison, Brian "Animals and the State in Nineteenth- Century England". *The English Historical* (1973), 820.
5. Quدراتова, M.K.qizi. (2022). INGLIZ YOZUVCHISI, SHOIR VA HIKOYACHISI JOZEF RUDYARD KIPLINGNING "MAUGLI" ASARIDA HAYVONLAR OBRAZI TAHLILI. TA'LIM VA O'QITISH BO'YICHA XALQARO KONFERENSIYA, 1 (8), 626–630.
6. Xodjayeva Dilafro'z Izatilloevna, & Quدراتова Muxiba Kamolovna. (2023). RUDYARD KIPLING "JUNGLE KITOB" VA "RIKKI-TIKI-TAVI" DA HAYVONLARNING O'RNI VA AHAMIYATI. *Britaniya global ekologiya va barqaror rivojlanish jurnali*, 16, 164–170.
7. Carroll, L. *Alice's Adventures in Wonderland and Through the Looking-Glass*. Ed. Roger Lancelyn Green. Oxford: Oxford University Press. (1982). 130
8. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/anthromorphism>.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).